

Stůl jako fenomén ve vývoji lidské společnosti

BcA. Štěpán Rous

Diplomová práce
2006

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Katedra prostorového designu
akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **BcA. Štěpán ROUS**
Studijní program: **N 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design**

Téma práce: **Praktická část: Openhouse**
Teoretické části: Stůl jako fenomén ve vývoji lidské společnosti

Zásady pro vypracování:

Praktická část:

1. Provedte analýzu stolování v průběhu vývoje lidské společnosti
2. Zhodnoťte výsledky analýzy, vyvodte závěry a navrhněte řešení
3. Vypracujte kresebnou studii stolu v několika variantách
4. Vybrané řešení rozpracujte do definitivní podoby – 3D model
5. Dokumentujte proces tvorby

Teoretická část: 1. Definuj cíl diplomové práce

2. **Současný stav řešené problematiky**
3. **Fáze, metody a postupy při zpracování práce**
  - 3.1 **Fáze zpracování**
  - 3.2 **Metody zpracování**
  - 3.3 **Postup řešení dané problematiky**
4. **Přínos práce pro praxi**
5. **Nástin dalšího možného vývoje**

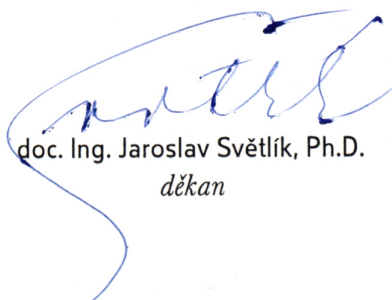
Rozsah práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

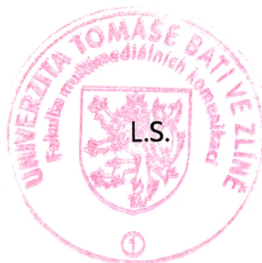
Seznam odborné literatury:

Day Ch.: Duch a místo, Era Brno 2005, ISBN 80-86517-95-0
Kyncl J.: Bydlení ve městě/Living in the City, Era Brno 2005, ISBN 80-7366-039-3
Uhlir, J.: Semper Sursum: Jacob&Josef Kohn, Era Brno 2005, ISBN 807366-017-2
Kolektiv autorů: Jindřich Halabala a Spojené uměleckoprůmyslové závody v Brně,
Era Brno 2003, ISBN 80-86517-65-9
De Morant, H.: Dějiny užitého umění, Odeon Praha 1983
Žižková L.: Design ve Finsku IIIA, Ústav bytové a oděvní kultury, Praha 1988
Žižková L.: Design ve Finsku IIIB, Ústav bytové a oděvní kultury, Praha 1988

Vedoucí teoretické části: **PhDr. Lenka Žižková**
Katedra prostorového designu
Vedoucí praktické části: **prof. ak. soch. Pavel Škarka**
Katedra prostorového designu
Datum zadání diplomové práce: **6. února 2006**
Termín odevzdání diplomové práce: **19. května 2006**

Ve Zlíně dne 6. února 2006

doc. Ing. Jaroslav Světlík, Ph.D.
děkan

doc. ak. soch. Jan Zamazal
vedoucí katedry

ABSTRAKT

Práce má seznámit čtenáře se stručným a jasným přehledem ve vývoji stolního mobiliáře od pravěku po současnost. Obrazová příloha provází celou diplomovou práci a čtenář má tak vizuální přehled, důležitý pro srovnání období, ve kterém stoly vznikly. Práce seznámí se základním typologickým rozlišením stolu. Podrobněji připomene lidový, selský stůl a obětní stůl „oltář“. Závěrem pak poukáže na jemné rozdíly ve vnímání stolu a na jeho možné další použití a vnímání v daném prostoru.

Klíčová slova: stůl, design, oltář, obětní stůl, lidový stůl

ABSTRACT

Work acquaints reader with a short and clear development overview of table furniture since prehistory to present. Dissertation is accompanied by picture attachment and reader has got a visual overview, which is important for period comparison, in which were tables produced. Work introduces us basic table typological differentiation. Work shows folk, agrestic and sacrificial table in detail. At the end it points out slightly differences between table sensing and his possible next usage and its feeling in given space.

Keywords: design, table, altar, sacrificial, folk table

Poděkování, motto

„Designér přestane být expertem předkládajícím hotová řešení - stane se spíše zprostředkovatelem, nabízejícím základní metodické návody s otevřenými možnostmi, v nichž se jako tvůrce bude svobodně pohybovat i uživatel“.

Zdeno Kolesár

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 HISTORIE	10
1.1 PRAVĚK:	10
1.2 STAROVĚK:	11
1.2.1 Sumérská a Asyrská kultura	11
1.2.2 Palestinci:	12
1.2.3 Fénici:	12
1.2.4 Egypt:	12
1.2.5 Řekové:	13
1.2.6 Etruskové:	13
1.2.7 Řím:	14
1.3 STŘEDOVĚK	15
1.3.1 Předrománské období	15
1.3.2 Byzance	15
1.3.3 Románský sloh	15
1.3.4 Gotický sloh	15
1.4 NOVOVĚK	16
1.4.1 Renesance	16
1.4.2 Baroko	18
1.4.3 Rokoko	19
1.4.4 Koloniální nábytek	20
1.4.5 Klasicismus	21
1.4.6 Empír	21
1.4.7 Biedermaier	22
1.4.8 Romantismus a Neorokoko	23
1.4.9 Secese	24
1.5 20.STOLETÍ	25
1.5.1 20.století	25
1.5.2 50.léta	28
1.5.3 60.léta	28
1.5.4 70.léta	30
1.5.5 80.léta	31
1.5.6 90.léta	31
obr.42 31	
1.5.7 přelom 20. a 21. století	32
1.5.8 Budoucnost?	33
2 SPECIFIKACE STOLU	34
2.1 STŮL	34
2.2 TYPOLOGIE STOLŮ:	35
2.2.1 Vide-poche:	35
2.2.2 Harlequinn table:	35

2.2.3	Quartetto:.....	36
2.2.4	Dámský stolek	36
2.2.5	Holicí stolek	36
2.2.6	Refektářový stůl.....	36
2.2.7	Bureau á cylindre	36
2.2.8	Dumbwaiter	37
2.3	LIDOVÝ STŮL.....	37
2.4	KAMENNÝ OBĚTNÍ STŮL-OLTÁŘ.....	39
2.4.1	Kamenný obětní stůl	39
2.4.2	Oltář	40
2.5	MNOHOZNAČNOST STOLU.....	42
	ZÁVĚR	47
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	51

ÚVOD

Diplomová práce teoretického charakteru, se zabývá tématem „stůl jako fenomén“. Zaměřuje se na nábytkový design, respektive na stůl, a jeho vývoj v historické chronologii dějin lidstva. Cílem není podrobně popsat vývoj tohoto neobyčejného solitéru, ale touto prací ho opět pozvednout a připomenout tento neobyčejný solitér. To je také vlastně idea práce, kdy „obyčejný„ stůl se stává neobyčejným a přináší nám i symbolický charakter. To vše ale bude řečeno později v teoretické části diplomové práce.

Nesmí se ale také zapomenout na atributy, symboly jež dělají stůl stolem a obecně domácnost domácností. Prioritou ale stále zůstává otázka bydlení a zmapování vývoje stolu. Záměrem je i filozofické se pozastavení nad problémem tvorby a navrhování jakéhokoliv produktu nebo předmětu. Mnohdy se lze setkat s vývojem věcí, bez hlubšího se zaměření na jeho historii a princip použití. Otázkou stále zůstává jestli práce nemusí být vždy povrchní a fádňní, prvoplánová. Může a snad i musí mít vždy určité konceptuální podhoubí, které do prací implantujeme. Otázkou samozřejmě zůstává rozsah a míra použití a marketingové zařazení produktu na ekonomickém trhu. S tím souvisí i ekonomičnost a účel použití v dané oblasti. Vždy koncept, ekonomičnost, dostupnost stojí na prvním místě a humánnější a dostupnější forma je přínosnější a důležitější.

Je rozdíl mezi stolem pravěkým a stolem dnešním, tak jak ho vnímáme my. Je rozdíl mezi stolem určený k patologii a stolem konferenčním, finským, indickým. Těchto rozdílů je celá řada a kdyby se vědecky popsaly, zmapovaly a rozlišily stoly, tak je to práce na celý život. Cílem tedy není podrobně popsat, ale zhruba připomenout. Není to nějaký alibismus, jak se může zdát je to jen úcta k této problematice.

Práce bude zajímavější spíše pro mě osobně, než pro jiné recipienty. Rád bych se seznámil a samozřejmě i ostatní čtenáře této diplomové práce s fenoménem zvaný „stůl,, o který se velmi zajímám. Toto je dobrá příležitost, jak získat ještě další informace pomocí studia materiálů jako jsou knihy a jiné podkladové materiály, které jsou oporou při hledání faktů a skutečností.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE

1.1 Pravěk:

Při pátrání v historii se nesmí zapomínat na dávno minulé etapy vývoje lidské společnosti. Jedinečným a neopakovatelným začátkem „designu“, je pravěk a „lidé“, žijící v této dějinné etapě. Ať se to může zdát sebe více nesmyslné a trochu i směšné, tuto etapu považujeme za velmi důležitou. Zamysleme-li se nad situací ve které pravěcí lidé žili, musíme je zákonitě obdivovat a připustit si i jejich metodologii života. Pravěcí lidé v podstatě objevovali neobjevené a lze i říci že původnost a originalita, tak jak ji vnímáme my dnes, je v této době absolutní a neoddiskutovatelná. Samozřejmě vzhledem k antropologii a archeologii ne vše je vysvětleno a odhaleno. Jak žili a jak vznikaly jejich pracovní nástroje, k životu tak potřebné, se dnes můžeme jen dohadovat. To, co ale známe a bylo nám prostřednictvím archeologických vykopávek ukázáno je velmi zajímavé. Víme, že pravěcí lidé byli velmi vynalézaví a vývoj sehrál v tomto případě i řadu náhod, které posunovaly lidstvo dál a dál. Zmiňuji se ale o pravěku v souvislosti se stolem záměrně, protože tento předmět, který nebyl pojmenován, bezesporu existoval. Je samozřejmě otázkou jakou formu měl a je otázkou interpretace, jak si to sami vyložíme. Každopádně stůl respektive to, co jsme si my stolem nazvali, existoval. Mohl to být strom šikovně rozštípnutý vlivem povětrnostních podmínek, nebo kámen a také obyčejná zem a na ní list kapradiny. Co to bylo se opravdu jen domníváme a je také dost možné, že pravěké lidi v tomto směru podceňujeme. Nedostává se nám jen dost potřebných informací k této analýze. Vše je v tomto případě otázkou dedukce a určité představivosti podporované výzkumem archeologů.

obr.1

„Specializovaná profese designéra se zformovala v období průmyslové revoluce, avšak designér vycházel z pracovních postupů a poznatků pracovních odvětví, jejichž historie je stará již několik století či dokonce tisíciletí“.[1]

1.2 Starověk:

Starověk se datuje výskytem prvních písemných památek, do zániku Západořímské říše (4000 let před Kristem-476 po Kristu). Nejvýznamnějšími kulturními centry starověku byla Jihozápadní Asie, Mezopotámie, Palestina v Evropě, Řecko, Etrurie, Římská říše. Tyto civilizace se dost významně podílely na vývoji kultury Evropy a proto jsou zde zmíněny.

Jižní Asie a Dálný východ se vývoje evropské kultury nijak významně nedotkly a vyvíjely se dost izolovaně až do 15.století.

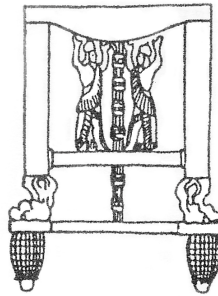
Kultura starověku byla kupodivu velmi vyspělá. Starověké otrokářské kultury vytvářejí písmo, ovládají matematiku, fyziku, astronomii, námořní navigaci, medicínu, díla odborné literatury. Domy již byly vybaveny tekoucí vodou, záchody, koupelnou a vznikla také kanalizační síť. Dnes to nazýváme infrastrukturou nebo i inženýrskou sítí. Člověku se to může zdát až neuvěřitelné a nepochopitelné co vše starověká civilizace byla schopna vymyslet a zdokonalit.

Tato stručná historie by měla přiblížit kultury starověku. Je to velmi potřebné zejména v ohledu na pochopení jejich bytové kultury. Jak to tedy v daném období s nábytkem a konkrétně se stolem vypadalo a jaké materiály používali.

1.2.1 Sumérská a Asyrská kultura

Z tohoto období, se nám bohužel příliš nábytku nedochovalo. Zejména sumérská kultura nám neposkytuje příliš poznatků této problematiky. Je ale známé, že právě sumeřané a asyřané již ovládali soustružení. Běžným stavebním materiálem bylo dřevo, kámen a jiné dostupné materiály.

Zajímáme li se o stůl a jeho funkční zařazení, je třeba zmínit že z této kultury mnoho nezbylo a stůl není výjimkou. Přesto, alespoň něco, jedná se o “jednoduchý“ asyrský stůl poměrně bohatě vyřezávaný dokazuje jeho mistrné zpracování.

obr.2

1.2.2 Palestinci:

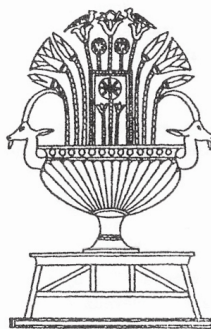
Dokázali napařovat dřevo a ohýbat ho také do různých tvarů. Ovládali veškeré technologie opracování dřeva. Jejich nábytek byl ale prostší a jednodušší.

1.2.3 Feničané:

Feničané, velcí mořeplavci a konkurenti Říma byli velcí mistři ve výrobě nábytku. Hlavním materiálem byl pro ně libanonský cedr a bronz, z něhož vyráběli kovový nábytek.

1.2.4 Egypt:

Egyptané ovládají dýhování, pro které používají 2 mm silnou dýhu, znají výrobu překližky, používají rámovou konstrukci s výplněmi spojenými s rámem na pero a drážku. Používají také svlak proti borcení spárovky nebo desky. Zajímavou věcí, která již existovala je stůl respektive snad první mobilní stůl umístěný na lyžinách. Lyžiny jsou podobné saním, které se používali k přepravě těžkých kamenných kvádrů.

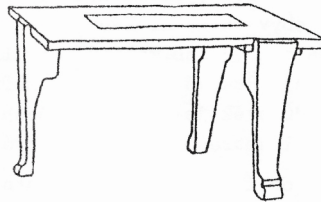

obr.3

1.2.5 Řekové:

Řecký nábytek sloužil především ženám, zjemnil tvary, zdokonalil konstrukci a přinesl první antropometrické poznatky. Na rozdíl od předcházejících kultur není jen výsadou vládnoucích bohatých vrstev, ale stává se běžným zpříjemňujícím bytovým zařízením i chudších vrstev obyvatelstva. Nábytek se oprostuje od naturalistického projevu a pokud používá přírodních motivů, stylizuje je a přetváří v uměleckou formu. Do nábytku vnáší Řekové dynamiku a měřítko. Prothagoras 450.let před naším letopočtem uvádí slavný výrok „Člověk je měřítkem všech věcí,“ a Řekové se stávají prvními vědomými zakladateli antropometrie bytového zařízení. Stoly Řeků byly přizpůsobeny lehátkům, byly jakousi jejich součástí a vůbec se kolem něj nesoustřeďoval život rodiny jak to známe dnes. Po hodování otroci stůl odnesli nebo zastrčili pod lehátko. Stoly byly kulaté, podepřené třemi nohama ukončenými stylizovanými zvířecími tlapami, uspořádané na rozdíl od egyptského stolu na tři směry. Stolová deska byla dřevěná, mramorová nebo bronzová. Řečtí řemeslníci používali ke své práci hoblík, soustruh na dřevo a již také dýhovali. Podobně jako všechny národy orientu znali velmi dobře technologii dokončování povrchu tmely a laky.

obr.4

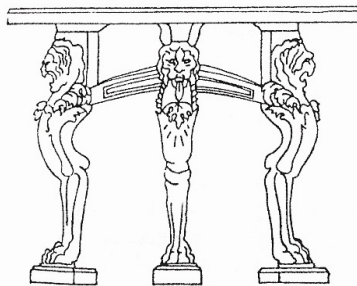
1.2.6 Etruskové:

Bytové zařízení Etrusků není tak bohaté jako u Řeků, i když toto tvrzení lze jen předpokládat. Zachovalo se totiž tradičně velmi málo kusů nábytku. Nejznámější jsou svícny z bronzu. Známým nábytkem jsou pouze křesla z bronzového plechu. Etruskové vynikali zručností při opracování kovů, zejména bronzu, ze kterého odlévali, tepali, válcovali, tahali nebo na soustruhu opracovávali ozdobné a užitkové předměty. Etruskové a jejich kultura měli mnohem větší význam pro Evropu, než se jim dosud přisuzuje.

1.2.7 Řím:

Běžné obytné římské místnosti byly poměrně malé. V jídelnách byla na vyvýšeném místě lehátka, volný prostor zaujímal stůl, kolem něhož byly rozmístěny vysoké bronzové a zlacené svícny. Interiér byl doplňován koberci, závěsy uzavírajícím místnost, pokrývkami a keramikou. Sedacího nábytku nebylo mnoho a sloužil především ženám.

Stůl je ale přepychovým kusem nábytku, který slouží zejména k jídlu a reprezentaci. Stůl bývá na jedné noze nebo na třech nohách, které tvoří stylizované lidské, zvířecí postavy, chiméry s esovitým prohnutím. Stolové desky byly dýhované a vykládány nebo byly z mramoru. Na plochu stolu se pokládaly vyšívání pokrývky a vzácné koberce. Velké stoly byly většinou doplňovány menšími odkládacími stolky, které nabyly již tak bohatě zdobeny.

obr.5

Starověký a zejména římský přínos pro Evropskou kulturu spočívá v syntéze a rozvoji všech učení a objevů starověku. Způsob života v Orientu a dálném východě zůstal po tisíciletí v zajetí náboženských představ. Na západě se život ovlivněn římskou kulturou, od náboženství odpoutává a jeho smyslem je i světský život. Východ zůstal v zajetí symbolismu nadpozemského života, naproti tomu západ dává přednost římskému, realističtějšímu životu, prožívanému dnes a zítra na zemi.

1.3 Středověk

Středověk se počítá od pádu západořímské říše 476 po Kristu až do renesance v italské Florencii. Středověk dělíme na období předrománské, románské a gotické.

1.3.1 Předrománské období

Toto období kulturního vývoje je ovlivněno kulturou antických křesťanů a kulturou byzantské říše. Západní část Evropy hledá v troskách západořímské říše poznání a svůj výraz, východní část Evropy je pod vlivem byzance. Byzance zachovává kulturní odkaz Říma a snaží se zastavit expanzi islámské víry šířené Araby.

1.3.2 Byzance

Nábytek a ostatní bytové doplňky nepřináší žádná nová řešení, ale věnují se o to více formálnímu dekorování. Z byzantského nábytku se toho mnoho nedochovalo, ale do Evropy se přeneslo umění nábytek vyrábět.

Bydlení a nábytek Arabů byl spojen s jejich nomádským způsobem života. Arab bydlel ve stanu, kde snad jediným vybavením byl koberec. Možná právě proto vynikli Arabové v ornamentice, která pokrývá všechny předměty v interiéru. Islámský nábytek je typickým hravým orientálním uměním. Známé jsou stolky na kávu, které se převážely.

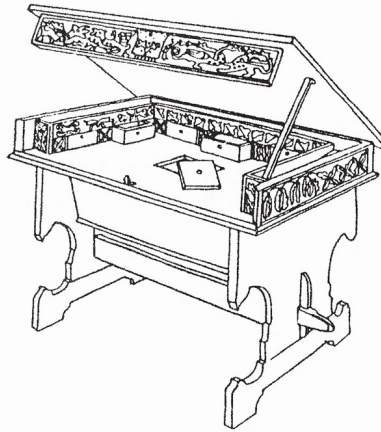
1.3.3 Románský sloh

Románský sloh je od 11.století projevem nejstaršího a v dějinách evropy nejdelšího období, které navazuje na kulturu Říma. Stůl jako takový zpočátku neexistoval. Jídlo bylo pokládáno vedle sebe na lavici nebo na vyvýšený špalek. Teprve později se používá hrubá deska, která je pokládána na dřevěné kozové podstavce, které nahradily obyčejný špalek. Po skončení hostiny byl stůl rozebrán a uložen ke zdi.Pevné klasické stoly se objevují až v gotice.

1.3.4 Gotický sloh

Stůl se pomalu stává výraznějším kusem nábytku v místnosti, získává stabilní podpěry. Konstrukce se zachovala v podstatě dodnes u selského, lidového nábytku (viz.obr.50).

V měšťanských domech se stůl stává středem shromažďování rodiny. Stůl je určen především ke stolování a bývá pokrýván textilními přehozy. Ke konci gotiky se objevují nákladné stoly s výklopnou deskou. Pod deskou jsou malé zásuvky. Stoly jsou bohatě zdobeny řezbou rostlinnými a geometrickými motivy.

obr.6

1.4 Novověk

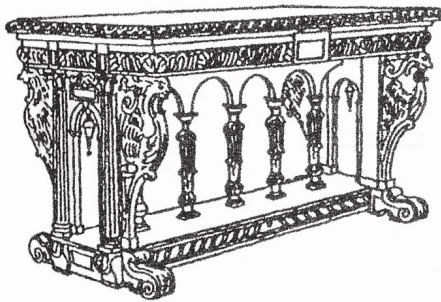
Vzniká nová třída podnikatelů, manufakturní způsob práce a první kapitalistické výrobní vztahy.

1.4.1 Renesance

Renesance vznikla v zemi, kde stará kultura před tisíciletím zanikla. Florentští řemeslníci, obchodníci a bankéři, kteří se rozhodli stát se svobodnými občany, se hrdě prohlásili za dědice antické kultury.

Renesanční stůl upouští od kozového systému podstavců a volné desky, který ještě doznívá v gotice. Základem stolu je pevná deska připevněná na plasticky zdobené nohy. Podnoží je zpevněno konzolou. Tyto stoly stály většinou u zdi a sloužily pro vystavování a ukládání cenných předmětů. Postupně se vyvinuly zvláštní konzolové stoly, umístěné na zeď pod zrcadlem, podepřené pouze dvěma podpěrami, nohy. Kromě těchto konzolových stolů jsou používány jídelní oválné, obdélníkové nebo kruhové stoly. Dále stoly pracoven, rozsunovací stoly, stoly s překlopnou deskou, stoly s tajnými zásuvkami zapuštěnými do lubů, přístěnné

skládací stoly, kredencové stoly, hrací stoly odkládací stolky. Ke zdobení stolů se používá kost, perleť, eben na intarzie.

obr.7

Principiálně je renesance a stůl v tehdejší Evropě téměř stejná. Někde dříve a někde později se promítá vliv italské renesance do podoby a stylu zpracování. Za zmínku ale stojí španělský renesanční stůl. Je velmi jednoduchý svou konstrukcí, skládá se z desky a obyčejných nohou s kovovými výztužemi. Zdoben je intarzií a na dekoraci je patrný vliv Maurského stylu.

obr.8

Dalším významným slohem hned po renesanci je baroko. Barok vyústil z italské renesance a pohltil od 17.století celou Evropu. Ne všude probíhal vývoj jednoduše, ale to snad ani není možné. Způsobila to třicetiletá válka a rozdělení Evropy díky náboženství. V Evropě vznikly

dva přístupy jak politické tak i umělecké. Například italský a španělský nábytek ze vzácných materiálů se poměrně dost lišil od nábytku protestantského Holandska a severu Evropy vůbec.

1.4.2 Baroko

Stoly v období baroka byly výsadou ebenistů. Což byli dnešní nábytkáři, truhláři. Stoly patřily k nejkrásnějším interiérovým doplňkům. V období italského baroka se můžeme setkat se stoly s rovným balustrovaným podnožím, to bylo časem nahrazeno tzv. esovitým prohnutím nohou. Zdobení bylo krásné a velmi nákladné a používaly se různé intarzie nebo inkrustace. Velmi nákladné a krásné byly psací stoly se sklápěcí zavírací deskou. Na těchto stolech se používaly různé tajné šuplíky a skryše. Vznikl i toaletní stolek pro dámy. Prostě stoly se stávaly chloubou domácností a paláců. Je až neuvěřitelné jak dokonalé zpracování stolu bylo a ebenista výrobou trávil mnoho času. Důležité jsou i hrací stoly a různé odkládací stolky. Na stolech se již samozřejmě hodovalo a výrazným prvkem byly bohatě tordované a balustrované nohy. Rozdíl zpracování, je v částech Evropy trošku odlišný, což nám ukáže obrázek. Zde můžeme porovnat rozdíly ve funkčním zpracování a účelovou estetikou např. italským a anglickým stolem. Italský je zdobený plátkovým zlatem a velmi bohatě vyřezávaný. Anglický stůl je v tomto období čistě účelový s jemným a decentním zdobením.

obr.9

obr.10

1.4.3 Rokoko

Dostáváme se do období, kdy popsat různé druhy stolů v jednotlivých zemích je poměrně složité. Existuje jich velké množství a velké množství různých kombinačních forem. To ale již s pozdní renesancí je skoro samozřejmostí.

Stoly mají lehčí konstrukci než barokní a jsou zdobeny rokokovou ornamentikou. Nový kus stolového nábytku z té doby je psací stůl s žaluzií. Žaluzie se lehkým pohybem zavřela

a ukryla různé přihrádky a tajné zásuvky. V oblíbě jsou karetní stolky, šachové stolky. Jsou to stolky plné různých zásuvek s tajnými mechanismy na uzavírání. Různé kombinace a víceúčelnost jsou také velmi oblíbené. Jídelní stůl plný zásuvek je pokrytý ubrusem na ochranu a dekoraci horní desky. Zajímavostí jídelních stolů jsou přídatné stolky na úpravu jídel (servantes).

Zdobné technologie rokoka prostřednictvím kterých se dekoroval nábytek byla nábytková štuk, ta bala nanášená štětcem a po zatuhnutí byla opracovávána jako řezba.

Zlacení- je na vrcholu své slávy a společně s řezbou a štukou, také nejpoužívanější. Nábytek je také lakován, dnes známým šelakem do absolutního lesku. Marketerie je tzv. Bouleho technika, což je vykládání nábytkových ploch dřevěnými dýhami, perletí, slonovinou, rohovinou.

obr.11

obr.12

Krásným příkladem rozdílnosti ve vývoji stolu během 16. a 17. století je i následující ukázka finského stolu. Sloužil jako tzv. příborníkový stůl a je zhotoven z borovice, velmi běžného materiálu v severských zemích obr.13.

obr.13

1.4.4 Koloniální nábytek

Koloniálním nábytkem se vlastně označuje styl severoamerické kultury do roku 1840. Zavedli ho přistěhovalci z Evropy a na jeho výrobu používali zdejší materiál. Vzhledem k tomu, že valná většina příchozích do nové země byla z Anglie vzorník nebo styl je přejatý právě z této lokality. Zajímavé u stolů byla účelnost (viz obrázek), v tomto případě se jedná o psací stůl s minimálním dekorem.

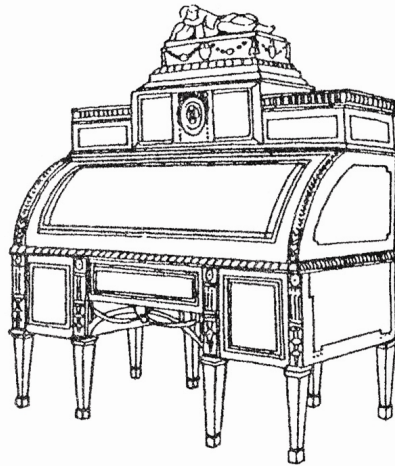
obr.14

V prvopočátcích kolonizace zdomácněly v severní Americe prvky, které vycházely ze slohů uplatňovaných ve Španělsku, Německu, Holandsku či Francii, v rodných zemích, odkud do nové vlasti přicházely přistěhovalci. Nábytek byl v počátcích kolonizace Ameriky tvořen podle oněch vzorů, které byly přivezeny přes Atlantik. V období příchodu prvních kolonistů „Evropa procházela stále rychlejšími slohovými proměnami. Přitom se přistěhovalci přidržovaly svých vzorů, které si původně přivezly ze svých evropských domovů“.[2]

1.4.5 Klasicismus

Klasicismus je zajímavý tím, že vlivem osvíceneckých myšlenek se rozdíl mezi měšťanstvem a šlechtou nediferencuje. Svůj pohled opět obrací k antice a k antickým ideálům. Podstatnou věcí tohoto období je zdravější způsob bydlení, znamená to tedy, že je mnohem racionálnější a „normálnější“. Vznikají první čínžáky s plynovým osvětlením a jednoduchou inženýrskou sítí známou mimo jiné už ve starověku. Co se týče stolů, končí éra tzv. přístěnných konzolových stolů. Jídelní stoly jsou rozklápěcí, respektive zvětšovací, podle anglického vzoru. Zachovávají se dále tzv. hrací stolky a vzniká květinový stolek pro potřebu umístění v té době oblíbených řezaných květin. Vzhledem ke konstrukci vzniká jednonohý stůl, který souvisí i s následujícím empírem. Dále převládají psací žaluziové stoly.

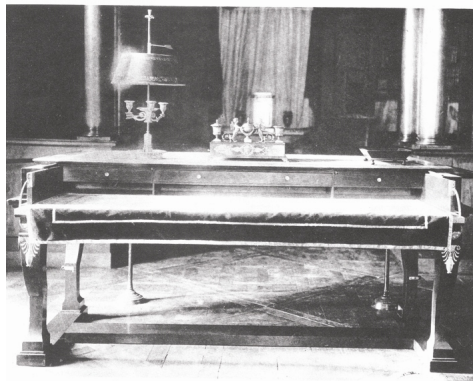
obr.15

1.4.6 Empír

Období Empíru je velmi zvláštní etapou. Vše souvisí s francouzskou revolucí a Napoleonem. Ten měl potřebu se reprezentovat a antické umění se stalo oficiálním

uměleckým vzorem. Dá se říci, že empír charakterizoval určitou ideologii a tento francouzský vůdce viděl v černém šelakovém nábytku se zlatým tepaným dekorem moc ovlivňovat a řídit despoticky tehdejší kulturu a lidi.

Stůl vychází z Antických předloh a jejich tvary horní desky jsou většinou kulaté nebo i osmihranné. Nohy stolu tvoří různé tvary okřídlených ženských těl, chimér a lvů. Psací stoly vycházejí z předešlé koncepce žaluziových rolet na uzavírání.

obr.16

1.4.7 Biedermaier

Období Biedermeieru je symbolizováno koncem napoleonských válek, klidu, míru na tehdejší mapě světa, především tedy Evropy.

„Tato reakce společnosti získává podivuhodnou jednotnost, výrazovou jistotu a stává se vzorem i pro módu diktující šlechtu. Jestliže se v předchozích obdobích snažilo měšťanstvo napodobovat životní styl šlechty, v tomto období naopak měšťanstvo vytváří osobitý sloh, který končí kolem roku 1848“.[3]

V jídelně byl používán vytahovací stůl na zvětšení vrchní desky. Poměrně časté byly šicí stolky, toaletní stolky, stolky na květiny. Biedermaierovský sloh dává stolům eleganci a nechá působit krásnou dýhu používanou na stolech z obecně dostupných materiálů se můžeme dočíst, že stoly byly kruhové na jedné noze. Následující fotografie ovšem ukazují mnohem pestřejší tvarovou bohatost. Stůl na obrázku č.17 jsem vlastnoručně restauroval a použitá francouzská politura dala vyniknout ořechové dýze v té době často na stoly aplikované.

obr.17

obr.18

1.4.8 Romantismus a Neorokoko

Období 19.století hlavně tedy situace po roce 1848 je ve znamení loučení šlechty se svými výsadami. Rozvoj průmyslové výroby vede ale paradoxně k absurdnímu pohledu na staré období a na romantiku všedních dní. Stůl je samozřejmě již běžnou součástí domů a je stále středem společenských zájmů. Stále se u něj pořádají dýchánky a společenské decentní odpolední akce nových měšťáků a střední třídy. Období je obecně spojeno s neo styly. Také ovšem s fenoménem zvaným Thonet a jeho rozvíjející se organizovanou průmyslovou výrobou. Paralelně s tímto stoletím vznikají i velmi zajímavé uměleckoprůmyslové skupiny a dílny. Jednou ze zásadních uměleckoprůmyslových hnutí je Arts and Crafts Movement v Anglii, nebo Art Worker's Guild, Guild of Handicraft.

obr.19

obr.20

obr.21

1.4.9 Secese

„Období secese respektive relativně krátké období secese je otázkou přelomu 19. a 20. století. Přešla doba přála kapitalistickému rozvoji a různým novým průmyslovým vynálezům. To secesi paradoxně končí. Základním požadavkem bylo skoncování s jarmarkem starých stylů provázených neúčelnými formami a využití nových technických vymožeností a materiálů (sklo, železo, beton) k utváření nového životního stylu“.[4] Nábytek se opět diferencuje podle sociálního postavení a známí secesní architekti produkují pro bohatší vrstvu obyvatelstva. Výjimku tvoří masově rozvíjející se thonetův nábytek. Ten je určen široké vrstvě obyvatelstva a je součástí veřejných prostor-kaváren, čekáren.

Obr.22

obr.23

obr.24

1.5 20.století

1.5.1 20.století

20. století je ve znamení politických změn, revolucí, válek a neskutečné průmyslové recese. Tyto vlivy formovaly vnímání a přístup k materiálům a jejich aplikaci na předměty denního použití. Práce nebude charakterizovat jednotlivé segmenty vývoje v tomto století ale jen komparativním způsobem uvede příklad a období vzniku.

„Versailleská smlouva po první světové válce významným způsobem změnila mapu světa. Na troskách monarchie Rakousko-Uherska se zrodily nové státy, změnily se hranice dalších zemí i vlastníci kolonií. Po chaotických poválečných letech zažila světová ekonomika konjunkturu. „Zlatá dvacátá léta“ byla érou jazzu, swingu a charlestonu, bujaré mladistvé vitality a optimismu, dobou luxusních automobilů, zámožných parníků, vzducholodí a letadel“.[5]

Ne všude byla situace obdobná, například sovětský svaz prochází socialistickou revolucí a materiálního optimismu si příliš neužíval. Přesto v jeho nitru vzniká revolucí poháněný konstruktivismus. Stůl zřejmě v této době sloužil několika účelům-podepisováním smluv a paktů, nebo jako operační stůl a samozřejmě tak i patologický.

Ve 20.století se vyskytuje neuvěřitelné množství intelektuálních stylů, tedy tvorba vycházející z Art deca, kubismu, konstruktivismu, futurismu, funkcionalismu, de-stijl, socialistického realismu, brutalismu, pop artu, postmoderny, high-tech a různých

uměleckých a teoretických vymezeních např. skupina Alchimia, Memphis, Archizoom, Archigram, Metabolisté, UFO, Superstudio atd.

obr.25

obr.26

Velkou úlohu ve vnímání nábytku sehrálo i poválečné rozdělení světa na socialistické a kapitalistické principy. Ty socialistické jsou vnímány ideologicky s převahou bauhausovského ideálu. Kapitalistické s důrazem na konzum a sociální princip se vytrácí, forma ale zůstává zcela v jurisdikci funkcionalismu.

obr.27

obr.28

obr.29

obr.30

obr.31

„Období bezprostředně po skončení války charakterizovalo jednak úsilí o zabezpečení trvalého míru ve světě a jednak snaha o rychlou obnovu válkou zničeného hospodářství. První cíl se uspokojivě naplnit nepodařilo, nově založená Organizace spojených národů nedokázala odvrátit růst mezinárodního napětí. Poválečnou euforii rychle přibrzdila studená válka a spuštění železné opony. Hrozba nukleární války následně přetrvala desetiletí a byla základní konstantou převážně většiny druhé poloviny 20.století. Hospodářská obnova však proběhla relativně rychle; největší válečné škody byly odstraněny přibližně po pěti letech od skončení války. Design, který se v předcházejícím období mimo sféru vojenské výroby omezil na čistě utilitární improvizace z laciných a náhražkových materiálů, začal zejména v zemích vyspělejšího Západu těžit z expanze průmyslu“.[6]

1.5.2 50.léta

50.léta znamenala pro USA další ekonomický růst, nebyla tak poznamenána válkou a konzum tam mohl lehce prosperovat. Období bylo ve znamení tzv. biomorfni moderny, nebo také designérském „baroku“. Do popředí se dostává skandinávský design.

obr.32

obr.33

1.5.3 60.léta

Nástup plastů a umělých hmot znamenal v 60 letech neohleduplný postoj k přírodě.

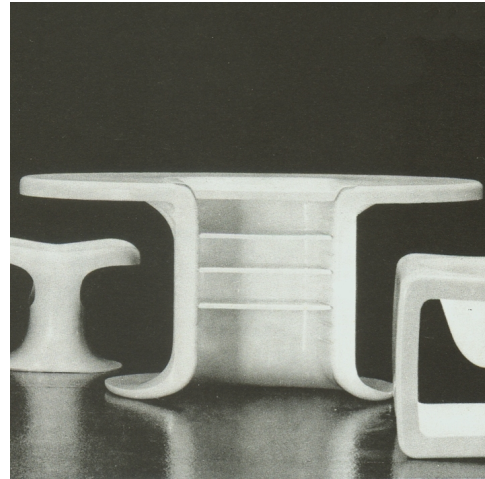
Do popředí se dostává italský design a produkty z plastů. Zároveň v tomto období vznikají různé alternativní pohledy na design a jeho prezentaci. Na stůl je pochopitelně použit umělý materiál, forma stolu však zůstává stále stejná.

„Šedesátá léta ve větší míře přinesla snahu skutečně změnit nábytek ve stroj“. [7]

obr. 34

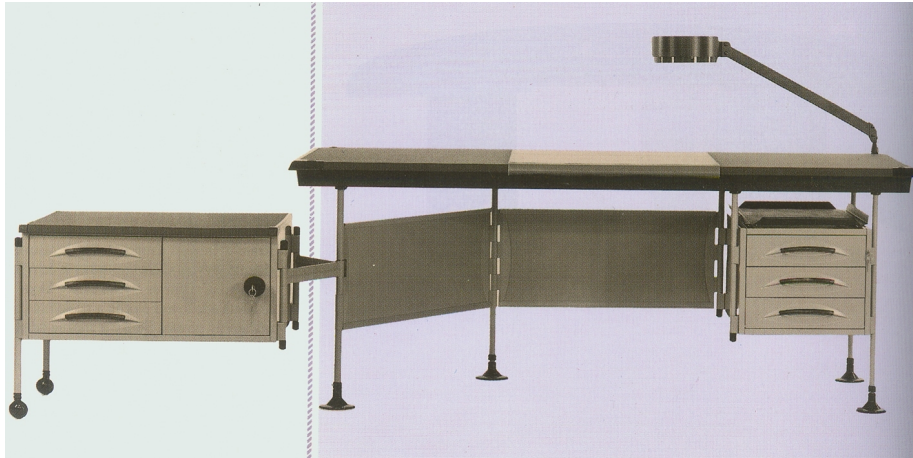
Obr.35

obr.36

Výjimku tvoří italský kancelářský stůl z trubek, vinylu textilu.

„Pojetí tohoto stolu pochází ze vzorů systému Spazio, který uvedl Olivetti v roce 1961. Olivetti dodával série standardních vzorů, které mohly být vyráběny levně díky tomu, že vyžadovaly jen málo složitého sváření nebo doplňků, ale které se daly zhotovovat v mnoha kombinacích. Aby se hodily do konkrétních kanceláří nebo podle konkrétních přání zákazníka. Toto je raný a elegantní příklad trendu směrem k továrnou zhotovovaného nábytku tzv. „udělej si sám“, který je dnes k vidění ve své nejrozvinutější podobě ve většině kuchyní v domácnostech“.[8]

obr.37

1.5.4 70.léta

Předešlá 60.léta plná optimistického designu, se kvůli ropné krizi r.1973 mění na neoptimistické období 70. let. To se ale vztahuje na kapitalistickou část tehdejšího světa. Ta socialistická, včetně Československa, dál ropu dostávala ze sovětského svazu, takže krizi nepocítila. Deestetizace prostředí, devastování přírodních zdrojů a z toho vyplývající narušení přírodní rovnováhy a nezaměstnanost. Tyto problémy spolu s hrozivým hospodářským poklesem v 70.letech byly kontextem, v němž se množily kritiky modernistických metod architektonické a designérské tvorby.[9]

obr.38

obr.39

1.5.5 80.léta

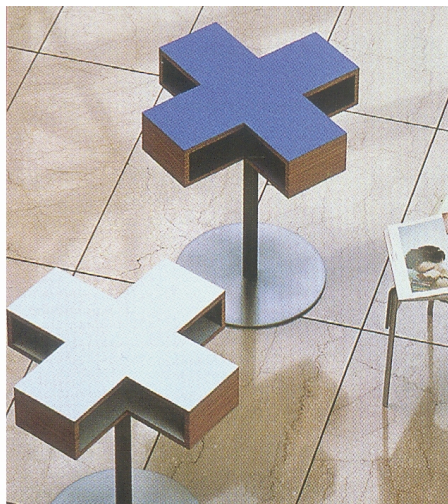

obr.40

obr.41

1.5.6 90.léta

obr.42

obr.43

1.5.7 přelom 20. a 21. století

Přelom století se vnímá jako etapa velkých změn. Studená válka mezi „Kapitalismem a Socialismem“ se mění v přijetí globálního sjednocení sociálnědemokratického principu. Díky otevřením se železné opony v socialistických satelitech závěrem 20.století nastala možnost jiného přístupu k vnímání designu a to oboustranně. Nevýhodou zůstává obecně globalizační vnímání a přizpůsobování se konceptům ekonomicky vyspělejších států. Vytrácí se tak ze zemí charakteristické rysy designu, spojené se socialismem, a co je bohužel smutné i určitá osobitost. Pozitivní hledisko ale zůstává v ekologičnosti produktů, způsobená uvědoměním si v širším měřítku obyvatelstva „konečnost“ nerostných surovin.

obr. 44

obr.45

obr.46

obr.47

obr.48

obr.49

1.5.8 Budoucnost?

Budoucnost stolu je spíše otázkou diskuze než suché teoretické spekulace. Dá se ovšem předpokládat že stůl bude spíše multimediálním zařízením, které lze jakkoliv přeprogramovat. Ovšem to je relativně blízká budoucnost a dá se říci že stůl bude holografický předmět, který se nám zobrazí v prostoru, za předpokladu když budeme chtít nebo potřebovat. Zkrátka stůl lehce přemění svou užitkovou typologii a z jídelního stolu se stane stůl pracovní. Nebude totiž trvat dlouho a věc jako počítač v horizontu 10. let již nebudeme potřebovat. Znamená to ale, že něco na podobné platformě a mnohem jednodušší budeme používat zcela jistě. Podobné náznaky „budoucnosti“ jsou patrné nebo byly patrné ve 20.století, převážně v poválečném období.

2 SPECIFIKACE STOLU

2.1 Stůl

„Základní typ nábytku, který je ve své obvyklé podobě znám od starověkého Egypta a svůj tvar, podmíněný účelovým charakterem, si zachovává dodnes jako hlavní součást interiérového vybavení. Středověké stoly mají jednoduchou konstrukci a ve většině případů jsou bez výraznější ozdoby, ovšem nechybějí ani zde příklady honosných stolů s náročnou, hlavně řezbářskou výzdobou. V italské renesanci se stolu věnuje podstatně větší pozornost, zvláště od druhé poloviny 15.století je patrná snaha řešit stůl v souladu s ostatními nábytkovými kusy v interiéru. Mezi typické stoly italské renesance patří typ jídelního stolu, jehož stolová deska spočívá na dvojici dekorativně řezaných a tvarovaných desek plnících funkci nohou a vzájemně spojených masivní zpevňovací konstrukcí-podstolinou. Deskové nohy mají často ve svém obrysu tvar srdce nebo vázy a jsou bohatě řezané s motivy karyatid, maskaronů apod. Základní charakter stolu určuje stolová deska, především její tvar, většinou

obdélníkový nebo čtvercový, ale také kruhový, oválný, polygonální atd. V renesanční Itálii se objevuje několik typů stolového mobiliáře, jako například kredencový stůl – tavolo a credenza, který nemá charakter skříňového nábytku a je pouze doplněn několika policemi na stolové desce, nebo stůl, jehož podstolinu nahrazuje truhlice se sklápěcí boční stěnou - tavolo a tambura (vyskytovaly se hlavně v Toskánsku a Lombardii). Podobně charakteristickým typem tohoto období je tzv.refektářový stůl a objevují se různé typy multifunkčních stolů. Od začátku 17. století dochází k většímu rozvoji psacích stolů a v následujících obdobích se objevuje množství menších stolů k nejrůznějšímu použití. Základním materiálem je obvykle dřevo, ale na stolovou desku se často používal i kámen(mramor). Pro španělský nábytek je typické, že podstoliny a zpevňující konstrukce nohou jsou většinou z kovářsky zpracovaného železa“.[10]

V předešlé části diplomové práce, jsme se seznámili s přehledem „stručným, vývojem stolu a putování tohoto objektu staletími. Přehled vývoje je opravdu stručný a bohatost stolového mobiliáře obrovská. Práce tedy aspoň porovná jednotlivé období skrze stůl. Práce má sloužit především k pochopení řešeného problému a dané věci. To se

ale stále bavíme o materiální stránce věcí ne už o té obsahové. Myslím tím věci, jako předmětu, bez hlubšího filozofického vnímání.

Během lidského vývoje se stůl vyvíjel vzhledem k situaci ať politické, ekonomické tak i k situacím, které nám v tomto století již nejsou známy. V této části opět komparativním způsobem srovnám a do jisté míry i prozkoumám jeho různorodý smysl. Ne vždy stůl vnímáme jako předmět který prochází i našimi osobními souvislostmi. Stůl nás provází vlastně od narození-(porodní stůl), po smrt-(patologický stůl). Zde je patrné různorodé členění stolu a jeho nesmírná bohatost.

2.2 Typologie stolů:

Stůl, multifunkční stůl, butterfly stůl, konzolový stůl, refektářový stůl, psací stůl, burelu, burelu á cylindre, burelu de pente, burelu plat, stolek, dámský stolek, bonheur du jour, toaletní stolek, zrcadlový stolek, holící stolek, pracovní stolek, šicí stolek, odkládací stolek, konferenční stolek, harlequin table, kuřácký stolek, hrací stolek, bouilotte, šachový stolek, servírovací stolek, ambulance, čajový stolek, desertní stolek, dumbwaiter, quartetto, květinový stolek, umývací stolek, athénienne, čtecí stolek, vide-poche.

Tato typologie samozřejmě není zcela úplná, jsou zde zahrnuty jen historicky pojmenovatelné typologie ne už ale typologie nahodilé, lidové a moderní atd. Je to základní skupina nábytkářské typologie, zahrnující všechny typy nábytku vycházející ze základní formy stolu a sloužící při práci, jídle, hře a na odkládání předmětů.

2.2.1 Vide-poche:

Lehký, přenosný stolek sloužící především jako noční stolek. Jeho stolní deska byla opatřena většinou drobným balustrovým zábradlím a měla funkci odkládacího prostoru pro kapesní drobnosti před spaním. Oblíbený typ v podstatě nočního stolku ve francouzském nábytkářství od závěru 18.století.

2.2.2 Harlequinn table:

Méně frekventovaný typ pánského stolku anglického nábytkáře Sheratona. Stolek s pohyblivou střední částí stolní desky, která se dá naklánět různými pod různým úhlem. Na

zbývající ploše stolní desky jsou menší zásuvky na psací nebo toaletní potřeby. Vyráběl se převážně v Anglii a Americe v poslední čtvrtině 18.století.

2.2.3 Quartetto:

Soubor servírovacích stolků, obvykle čtyř, rozdílných velikostí s možností zasouvání tří menších do čtvrtého největšího. Jejich konstrukce je většinou subtilní a nohy spolu s trnožemi jsou konstruovány tak, aby vzájemné zasouvání umožňovaly. Poměrně značně rozšířený typ v anglickém nábytkářství zhruba od dvacátých let 19.století, který znovu zaznamenal jistou oblibu v období tzv. Art Deco.

2.2.4 Dámský stolek

Širší termín pro skupinu stolků, které jsou charakterem a subtilnější konstrukcí určené pro nejrůznější, převážně ženské úkony. Patří sem různé typy toaletních a šicích stolků.

2.2.5 Holicí stolek

Typ toaletního stolků, ovšem pro muže. Pod odklápěcí stolní deskou bylo umístěno zrcadlo a řada přihrádek na holicí potřeby. Méně frekventovaný stolek, který se výjimečně objevuje už v 17. století, ale nejvíce byl rozšířen v 19.století v Anglii a Americe. V některých případech je zrcadlo pevně zabudováno na stolní desce.

2.2.6 Refektářový stůl

Charakteristický typ jídelního stolu s dlouhou obdélnou stolní deskou, dovolující stolovat většímu počtu osob(obyčejně pro 12 osob). Jméno získal podle původního umístění v refektářích klášterů v období středověku a renesance.

2.2.7 Bureau á cylindre

Typ psacího stolu s nástavcem na psací desce, který je spolu s ní kryt čtvrtkruhovou stahovací roletou, tvořenou dřevěnými lamelami nebo pevnou čtvrtkruhovou zasouvací deskou. Používá se od poslední čtvrtiny 18.století ve francii a Anglii, v 19.století značně oblíbený ve střední Evropě.

2.2.8 Dumbwaiter

Charakteristický typ stolku na jídla a nápoje, vycházející z anglického nábytkářského směru 18.století a rozšířeného ve Francii a střední Evropě. Většinou se skládá ze tří nebo čtyř kruhových desek, přičemž nejspodnější je největší. Desky jsou společně upevněny na středním sloupku a umožňují obsluhu u jídla .

Jako příklad historické typologie by to snad stačilo, protože na vypsání jednotlivých typologických funkcí stolu, by nám snad ani nestačila mnohostránková práce. Chybí zde ale typologie současná jako je počítačový stůl, porodní stůl, operační stůl, pracovní stůl, atd.

2.3 Lidový stůl

Lidový stůl, úzce souvisí dá se říci se sociálním parametrem tvorby. Je také historickým objektem, který ještě můžeme v dnešní generaci pochopit a vnímat ještě jako součást života. Během dalších let se vnímání lidového stolu přetransformuje do muzeální, katalogové a přednáškové sféry. Dnes v naší souvislosti dějinného vývoje máme možnost fyzicky vnímat lidovou tvorbu díky ještě běžnému používání lidového stolu v chalupách a staveních běžně obývaných.

„Pod pojem „lidový nábytek“ obyčejně zahrnujeme mobiliář, který dům našeho lidu obsahoval v obytných a provozních prostorách. Nábytek úzce souvisel s lidovým stavitelstvím, s jeho vývojovým stupněm i se způsobem života v domě. Ovlivňovala jej také sociální příslušnost majitele a jeho ekonomické postavení. Důležitou roli hrál v utváření lidového nábytku i jeho výrobce“.[11]

Charakter krajiny v jednotlivých částech Čech a Moravy se výrazně mění. Rozmanitost a odlišné podmínky zemědělské nebo i nezemědělské vtiskla každé oblasti specifický ráz.

Zvláštní místo v selském venkovském obydlí zaujímal stůl. Kout, kde byl spolu s lavicemi a židlemi umístěn, byl nejvýznamnějším místem světnice. Stůl stával v čele místnosti proti dveřím. V lidových obyčejích mu byla přisuzována důležitá úloha a vzdávána úcta. Stůl byl s domem děděn nebo prodáván. Do jisté míry můžeme tento zvyk pozorovat ještě dnes, ovšem bez principiální tradice a zvyklostí. Proto si stoly, které se dědily, udržely dost archaické formy. Stůl byl symbolem pospolitosti a udržení rodiny. Když stavení hořelo první co se vynášelo, byl právě stůl. Jednoduchou a typologicky starou formou lidového stolu byl pařez silných stromů vhodně uříznutý v určité výšce a uhlazený, případně s deskou na

vrchu. Kolem něj se pak stavěly zdi a vznikla tak jednoduchá chalupa se stolem uprostřed místnosti. Nejčastější byly stoly s podnoží ze dvou „kozlů“

Obr.50l

obr.51

Obrázek číslo 31 je zajímavý tím, že stůl pochází z podkarpatské Rusi a jeho lidovost a funkčnost ,v podobě prohlubní na desce, má nahrazovat funkci talířů. Deska se dala odejmout a celá omýt vodou. Stůl ještě asi do začátku 20.století sloužil svému účelu.

Podobnou funkci lidového nábytku kde nás již spojuje pouze slovo „lidový“ je i ukázka fotografie obr.32 a obr.33. v kapitole mnohoznačnost stolu zmiňovaných jako „samourčených stolů“. Oba stoly pochází z plzeňské venkovní restaurace a je na nich zajímavé, že forma vnímání jako lidové je s tím skutečným lidovým a sociálním totožná. Vytrácí se však symbolický charakter. Zajímavý je také obrázek č.33, kde zřejmě zcela náhodou na nohy u stolu bylo použito kmenů a dává to určitou souvislost se stolem kolem kterého se budovalo stavení. Takových jemných nuancí je ovšem spousta a jen znalostí dějinných souvislostí se nám může rozkrýt určitý příběh a souvislosti.

obr.52

obr.53

2.4 Kamenný obětní stůl-oltář

2.4.1 Kamenný obětní stůl

Kamenný obětní stůl sloužil jako symbol, nebo věc na obětování bohům respektive obětování někomu bohům. Mohl jím být člověk a nebo zvíře, které bylo usmrceno a darováno tehdejšímu nadpozemsky chápanému smyslu- bohům. Dodnes je tento symbol stolu na obětování v každém kostele a v době starověkého Egypta byl z něho vyvozen stůl na mumifikování neboli „mumifikační stůl“. Křesťanské období je také převzalo a staly se z nich „Altare“ oltáře používané při bohoslužbách.

"Všichni poutníci ze všech koutů mayské říše se shromáždili na obřadním náměstí před pyramidou Opeřeného hada a když potom dokončili bohoslužby, uložili kněží nádherně oděnou pannu, které bylo určeno se stát nevěstou boha deště na dřevěný katafalk a nesli ji po Svaté cestě ke Studni smrti. Tunkuly - mayské bubny byly do pochodu, rohy vyrobené z mořských ulit troubily na počest Yum Čaka, lidé zpívali Oslavné hymny. Když ten podivný pohřební průvod přišel až sem, ke Svaté studni, místu posledního obřadu, dívka sestoupila z katafalku, kněží ji znovu očistili kouřem kopálové pryskyřice pom, flétny ještě jednou zazpívaly a pak už zbývalo jen to jediné a poslední. Kněží odvedli dívku na obětní plošinu, chopili ji za ruce a nohy, silně rozhoupali a panenská nevěsta padala do vodního paláce Yum Caka. Lidé se modlili: "Ó bože, dej našim polím úrodu, dej vyrůst kukuřici, daruj nám dešť"

a přijmi tuto pannu do svého domu, do svého lože. Ó bože! A přijmi naše další dary. . . Hladina Studně smrti se znovu rozčeřila“.[12]

2.4.2 Oltář

Název pochází z latinského slova „Altare“. Jedná se o kultovní obětní stůl a je ztělesněním posvátného místa ve všech rozvinutých náboženstvích. Je znamením vůle člověka k pokání a znakem ochraňující blízkosti božstva.

V křesťanské bohoslužbě se z tohoto obětního stolu postupem času vyvinul oltář. Zprvu byly v rámci bohoslužeb v soukromých domech používány pro eucharistii dřevěné kulaté, obloukovité či čtvercové stoly. Důkazem toho jsou nástěnné malby z 2.století. Tyto stoly byly postupem času nahrazeny oltáři ve tvaru stolu a od 4.stol. pak masivními kamennými oltáři. Tento vývoj souvisí s uzákoněním křesťanství a stavbou prvních kostelů.

V antice se nacházely oltáře jak v chrámech, tak v domech. Rozlišoval se obětní oltář (Altare), který tvořil kamenný kvádr nebo podezděná kamenná deska jenž sloužil kultu nejvyšších bohů, a menší stůl (ara) pro méně významné svátostné služby, zejména spojené s pohřebním kultem. V židovském náboženství se používaly dva typy: oltář v nádvoří chrámu pro zápalné oběti a ve svatyni oltář kadidlový.

V raně křesťanských chrámech je původně jediný oltář a postupně se vyvíjí i oltáře boční pro příležitostné bohoslužby. V římskokatolickém ritu je hlavní oltář pevný (kamenný), ve starokřesťanském chrámu stál před apsidou, od středověku, uprostřed apsidy. Základem je menza, kamenná deska se „sepulcrem“ (schránkou na ostatky svatých) do které byly ukládány ostatky světců, a různě tvarovaný „stipes“ (podstavec). V románsko-gotickém období přibývá retabulum, retábl (oltářní nástavec dosedající na mensu). Od 11. stol. jedna nebo více desek zdobených malbou nebo reliéfem) postavený nejprve přímo na menzu, v gotice se pod retábl vsunuje predella (nosný článek mezi oltářní mensou s retáblem, obvykle zdobena reliéfní řezbou nebo malbou). U křídlového (skříňového) oltáře, rozšířeného v gotice, jsou ke skříňové části připojena pevná nebo otočná křídla s malbami či sochařskými prvky, doplňovaná v pozdní gotice ve zvýšené podobě o systém tenkých fiál s kraby a figurami, připomínající zdobnost exteriérové chrámové architektury. V renesanci se retábl odděluje od menzy. Od 16.století je již pravidelně na menze umístěn tabernákl k uchování eucharistie. Od počátku baroka má oltář podobu odvozenou od architektonických průčelí chrámů ve formě monumentální edikuly (jednoduchý stavební

útvary složené z podpor a kladí se štítem), nebo portálu s různě tvarovanými podpěrnými sloupky. Od této doby, je umístěn na středu oltáře obraz, případně socha hlavního patrona kostela.

V 19. a 20. století se obměňují typy, většinou novogotických nebo novobarokních podob. Po II. Vatikánském koncilu (1962-1965) se menza a stipes dostávají do přední části chóru, výtvarná podoba většinou vychází z tradičního tvarosloví příslušného historického slohu kostela, nebo se pokouší o novodobý tvar, zatím bez obecně přijatých výtvarně typologických pravidel. Kromě centrálně umístěného hlavního oltáře byly kostely v době před II. Vatikánským koncilem vybavovány ještě dalšími postranními oltáři. V ostatních křesťanských reformovaných církvích bývá pouze jediný oltář, obměňující střízlivou podobu stolu.

obr.54

2.5 Mnohoznačnost stolu

Stoly vnímáme v určitém prostředí a používáme je, tím jim tedy přisuzujeme konkrétní určení a v této dané souvislosti je můžeme i pojmenovat. Je to do jisté míry určité typologické zařazení, které ovšem je poměrně relativní. Myslí se tím tzv. „jednoznačné stoly“ a stoly „náhodné“, „samourčující“. Je to opět typologické zařazení, ale naše osobní. My je pojmenujeme podle našeho vlastního příhodného určení-např. Campingové stolečky atd.. Těchto až absurdních vnímání stolu je skutečně mnoho a právě proto je třeba ho vnímat jako fenomén.

Jedním z těch konkrétních určení stolu je „ponk“. Je to pracovní stůl určený pro truhláře a sloužící při pracovnímu procesu. O přestávce je však jeho funkce změněna na stůl svačinový, jídelní ačkoliv formálně je to stůl pracovní určený v dílenském provozu.

Naopak nekonkrétní příklad kdy se jednoznačně nedá určit použití, je stůl univerzální s libovolnou deskou a rozkládacími nohami „kozi“. Ovšem i tento univerzální stůl, dnes značně zredukován, se dá změnit dle našich představ a nutnosti použití. Má mimo jiné i poměrně hluboké kořeny v gotice obr.

obr.55

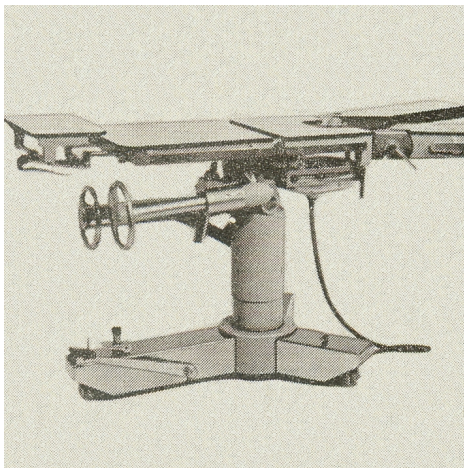

obr.56

Příklad dalších pracovních stolů, na obrázku č.x jsou také s konkrétní specializací určené. Obrázek č.x slouží jako gynekologický operační stůl a stolů tohoto typu v jenom v lékařství, případně chirurgii je velké množství. Tento stůl, je již lékařskou historickou raritou.

„Operační stůl umožňuje účelné uložení pacienta pro operativní zákrok a pohodlnou práci operujícího týmu. Proto jsou nejdůležitější pohyby jednotlivých částí stolů motoricky ovládány. Úložné desky jsou většinou přístupné pro rentgenové záření, aby byla možná rentgenová diagnóza během operace. Každý stůl je vybaven řadou příslušenství, jako jsou držáky pro hlavu, zvedací můstky, držáky přístrojů, opěrky končetin“.[12]

obr.57

obr.58

Stůl na řezání větších formátů obr.58 papírů se hned také změní na stůl odkládací, zejména tehdy, když v blízké místnosti probíhají klauzurní obhajoby.

obr.59

Vysloužilý stůl v Bařově obuvnickém muzeu sloužil jako pomocný stůl při balení obuvi obr.59. Dnes slouží jako odkládací plocha a našel tak další využití a smysl. Vnímat ho můžeme také jako „sokl“ na exponáty.

Důvodem proč takto až nelogicky práce upozorňuje a popisuje určení stolu je až jeho neskutečná již v úvodu zmiňovaná mnohoznačnost. Protože jinak si ani neuvědomíme, jak banální změny prostředí dovedou stůl charakterizovat, nebo naopak decharakterizovat .

Stůl na obr.60 dává stolu vyfotografovanému s dítětem dekorativní charakter. Mění se tak funkce dětského stolu v dětském pokoji na stůl sloužící jako „dekorativní model“. Tímto způsobem záznamu a dlouho přetrvávající formou focení dítěte ve školce s aranžjí stolku a hračky se nám dochovaly jedinečné styly tohoto druhu mobiliáře.

obr.60

Venkovní část mobiliáře představuje tento dřevěný stůl s betonovými a svým způsobem převzatými barokními „nohami“. Je to jedna z mnoha variací na minulost a čerpající svým designem z historismu. Práce se záměrně nezmiňuje o sociální funkci ani o určení stolu, protože stůl je nejzajímavější svým převzatým designem z historismu. Konkrétní zařazení ale samozřejmě má, je to stůl venkovní.

obr.61

Stůl konceptuální a současný, tak lze charakterizovat svítící stůl na obr.62. Nepopírá svou funkci naopak na sebe upozorňuje svým světelným efektem. Stolek se nedá jednoznačně určit ale v základním principu je to antisociální funkční zařazení. Je to další způsob vnímání stolu a to čistě vizuální.

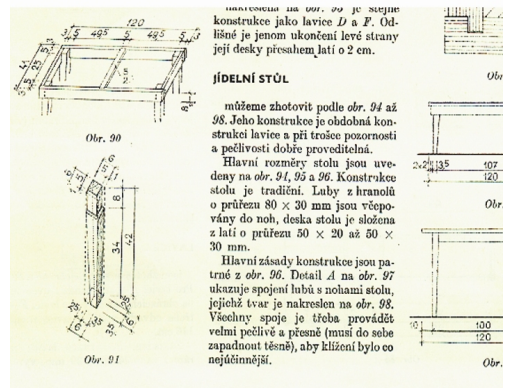

obr.62

Chatový nábytek v Čechách je možné považovat za určitý fenomén a specialitu zdejší „kutilské“ společnosti. Je to zároveň i jedna ze schopností, která díky globalizaci má tendenci se vytrácet a mizet. Schopnost alternativně a „podomácku“ vytvořit věc bylo zcela normální ještě před nemnoha lety. O to více nás může zaujmout metodologická příručka obr. 63 a obr.64 vydaná jako kniha rad a receptur na výrobu vlastního nábytku. Na obrázku č.64 je ještě plánek na výrobu jednoduchého stolu.

obr.63

obr.64

Stoly na obrázku 65. a 66 jsou krásným příkladem děje, který se odehrává okolo stolu a stůl je tam jako médium, které je právě svědkem určité dějinné situace, nebo situace obecně dané. Rozdíl těchto stolů na obrázku po formální stránce je stejný, stálý a jeho funkce a princip použití je neměnný. To je ovšem jen povrchní záznam situace, zamysleme-li se nad tím na obrázku 65 je mučen a vyslýchán člověk a stůl slouží jako „mučící nástroj“ hned se nám opět mění vnímání stolu a jeho mnohoznačnost. Obrázek č.66 je výjev z poslední večeře páně a komparací s předešlým obrázkem si uvědomíme jak moc hraje souvislost ve které se stůl nachází svou roli. Odpadá formální stránka a nastává bohatého myšlenkového vnímání.

obr.65

obr.66

ZÁVĚR

Je mnoho faktorů a vlivů, které působí na lidskou psychiku a mi s tím bohužel nic nesvedeme. Přesto, ale tady zůstává předmět, který se uchoval během staletí a s principiální koncepcí technologickou a užitkovou nás provází již řadu let. Práce měla za cíl tento předmět připomenout, ačkoliv je nám denně na blízku. Jednoznačně a stručně ukázat vývoj stolového nábytku a upozornit na jeho fascinující varianty.

Vzhledem k tomu, že je upozorňováno i na sociálně-filosofické vztahy v rámci stolu, závěr práce je vnímán nezávislým pohledem člověka. To je totiž to „nejčistší“ vnímání, které i přes filozofické teze a teorie nemá konkurenci a jednoznačně charakterizuje „sociálně“ a „absolutní“ vnímání stolu. Tento referát dokazuje, jakým je stůl fenoménem a jaký k němu mají lidé vztah.

Díky šťastné náhodě, při pátrání po materiálech, jsem získal, v jedné domácnosti, starý referát o stole. Je to určitá forma vnímání stolu, která je absolutně nezávislá na jakémkoliv ovlivnění vnitřních i vnějších faktorů

„Vidíš, dnes venku prší a tobě se nechce do smutného počasí. Jsem starý, odřený stůl, ale vím že ráda se mnou posedíš v útulné, malinké chatičce pod velkým dubem.

Je to už osm desetiletí, co mě poprvé postavili do kuchyně tvé babičky. Svítil jsem novotou, byl silný a zdravý. Radostí mi poskočil šuplík, když si ke mně večer sedala Regina se svým mužem, unaveným z dlouhé práce. V těch šťastných dnech našich životů nám začínali přibývat maličcí členové. Za několik let na mě psávali domácí úkoly, obědvali a scházeli se v radosti i neštěstí.

Jak plynul čas, byl jsem čím dál více otlučený ale starostlivé hospodyňky se o mě staraly tak, že jsem zářil čistotou. Málem jsem ani nepostřehl, že nejstarší dceru si odvedl její manžel. Byla to radostná událost, avšak slunečné dny na mnoho let zkalila zlá válka. Smutně jsme se sešli po šesti letech bez několika milých lidí. Nedivím se, že za pár let jsem s Reginou osaměl. Radost nám přinášely tři krásné vnučky-mezi nimi i tvá maminka. Než stačila vyrůst do školních let, stěhoval jsem se z města do přírody. Ve vodácké chatě mě postavili k oknu, kde trůnila nízká lavice. A že jsem jí o moc převyšoval, zkrátili mi nohy.

Než jsem se nadál, táhli mě už zase pryč. Lesem a přes potok k veliké louce. Tam, jako z vody, rostla nová chatička. Každou chvíli bylo nutné přiříznout prkénko, zatlouct hřebík nebo podat vydatný oběd. Na to všechno jsem stihl posloužit. Sice jsem pod ještě malým doubkem dostal nejvíce ran a šrámů, ale od té doby se zahojily a já pozoruji, jak v chatě pod velkým dubem vyrůstá další generace .

Pod plátěným ubrusem skrývám mnoho šrámů, radostných i bolestných, ale jejich bolest jednoduše přehluší štěstí, láska a úcta k minulosti lidí kolem mě“.[14]

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1], [5], [6], [7], [9] KOLESÁR, Z. : Kapitoly z dějin designu, , 1. vyd., VŠUP, Praha 2004,ISBN 80-86863-03-4
- [2] DLABAL, S.: Nábytkové umění – vybrané kapitoly z historie, 1. vyd., Grada Publishing, Praha 2000, ISBN 80-7169-655-2
- [3], [4] BRANECKÝ, P.: Historický vývoj nábytku, 2.vyd. nezměněné, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno 2000, ISBN 80-7157-441-4
- [8] KOL. AUTORŮ.: Nábytek-encyklopedie, Svojtka & Co, Praha 2000, ISBN 80-7237-038-3
- [10] TOGNER, M. : Historický nábytek, 1.vyd., Datel Brno, Brno 1993
- [11] VONDRUŠKOVÁ, A., VONDRUŠKA, V.: Tradice lidové tvorby, Artia, Praha 1988
- [12] www.alvarez.cz
- [13] KUMBÁLEK, K.: Zdravotnická technika, 1.vyd., Avicenum, Praha 1985
- [14] KRČMAŘÍKOVÁ, I.: Stůl, 1.vyd. Slohové cvičení, Plzeň 1988
- MORANT, H.: Dějiny užitého umění, Odeon, Praha 1983
- SPARKEOVÁ, P.: Století designu, 1.vyd., Slovart, Praha 1998, ISBN 80-7209-142-5
- VOTROUBKOVÁ, I.: Chebský lidový nábytek, Chebské muzeum, Cheb 1999
- ISBN 80-85018-14-4
- TAPPER, H.: Stůl pro každou příležitost, Ikar Praha, Praha 1994, ISBN 80-85830-19-1
- UHLÍŘ, J.: Thonet, 1.vyd., Muzeum umění Olomouc, Olomouc 3001, ISBN 80-85227-45-2
- JOHNOVÁ, H., STAŇKOVÁ, J., BARAN, L.: Lidový malovaný nábytek v českých zemích,1.vyd., Panorama, Praha 1989
- UHLÍŘ, P.: Jacob & Josef Kohn, ERA, Brno 2005, ISBN 80-7336-017-2
- BENDA, K.: Dějiny uměleckého řemesla a užitého umění v českých zemích, Lidové noviny, Praha 1999, ISBN-80-7106-3580-4

DUFEK, A.: Doteky minulosti, Moravská galerie, Brno 1999, ISBN 80-7027-087

DAY, Ch.: Duch a místo, Era, Brno 2005, ISBN 80-86517-95-0

KYNCL, J.: Bydlení ve městě, Era, Brno 2005, ISBN 80-7366-039-3

SEZNAM OBRÁZKŮ

- obr.1 pravěký stůl (alternativa)
- obr.2 asyrský stůl
- obr.3 egyptský stůl
- obr.4 řecký stůl
- obr.5 římský stůl
- obr.6 gotický stůl
- obr.7 renesanční stůl
- obr.8 alžbětinská renesance
- obr.9 barokní stůl
- obr.10 psací stůl období baroka
- obr.11 stůl, regence
- obr.12 stůl období Ludvíka XVI
- obr.13 finský stůl období rokoka
- obr.14 stůl koloniální
- obr.15 klasicistní stůl
- obr.16 empírový stůl (Napoleonův osobní stůl)
- obr.17 stůl období biedermaier
- obr.18 stůl období biedermaier
- obr.19 novogotický stůl
- obr.20 novobarokní stůl
- obr.21 stůl firmy Thonet
- obr.22 secesní stůl
- obr.23 stůl ve stylu geometrické secese
- obr.24 secesní stůl

- obr.25 stůl, art-deco
- obr.26 stůl-modernismus
- obr.27 stůl firmy Thonet, funkcionalismus
- obr.28 vějířovitý stůl (1933)
- obr.29 servírovací stůl
- obr.30 stůl , De Stijl
- obr.31 jídelní stůl , 40. léta
- obr.32 domácí pracovní stůl, 50. léta
- obr.33 stůl, 50. léta
- obr.34 stůl, 60. léta
- obr.35 stůl, 60. léta
- obr.36 stůl, 60. léta (pop-art)
- obr.37 stůl, 60. léta (variabilní kancelářský stůl)
- obr.38 stůl, 70. léta (postmoderna)
- obr.39 stůl, 70. léta
- obr.40 stůl, servírovací-80. léta
- obr.41 stůl, 80. léta
- obr.42 stolek, 80. léta
- obr.43 stolek, 80. léta (Ron Arad)
- obr.44 stůl+lavice, přelom 20. – 21. století
- obr.45 stůl, 20. - 21. století
- obr.46 stůl, 20. – 21. století
- obr.47 stůl, 20. – 21. století
- obr.48 stůl, 20. – 21. století
- obr.49 stůl, 20. – 21. století

obr.50 český lidový stůl

obr.51 stůl- Podkarpatská Rus

obr.52 stůl na dvou špalcích

obr.53 stůl-venkovní restaurace

obr.54 oltář

obr.55 variabilní stůl

obr.56 stůl pracovní

obr.57 porodnický stůl

obr.58 řezací stůl

obr.59 skladovací stůl - Baťa

obr.60 dekorační stůl-dětský

obr.61 stůl, venkovní

obr.62 stůl, konceptuální

obr.63 stůl, chatařský

obr.64 návod na výrobu stolu

obr.65 stůl-mučící

obr.66 stůl-poslední večeře páně